

**Anna Kazimierczak-Kucharska,
Izabella Andrzejuk**

**Filozofia tomistyczna na konferencji
„Od etyki cnót do etyki chronienia
osób. Podstawy wychowania
społecznego i politycznego”**

Rocznik Tomistyczny 4, 307-310

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Filozofia tomistyczna na konferencji „Od etyki cnót do etyki chronienia osób. Podstawy wychowania społecznego i politycznego”

Dnia 10 kwietnia 2015 roku w Warszawie odbyła się konferencja „Od etyki cnót do etyki chronienia osób. Podstawy wychowania społecznego i politycznego”, zorganizowana przez trzy ważne ośrodki naukowe: Wyższą Szkołę Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych, Wyższą Szkołę Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki oraz Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego przy szczególnym udziale Katedry Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej.

Rektora WSSMiA, dra Pawła Bromskiego poproszono o uroczyste otwarcie konferencji oraz o przywitanie gości, wstępnie zaś dr Izabella Andrzejuk po omówieniu kilku spraw organizacyjnych poinformowała wszystkich prelegentów oraz słuchaczy o śmierci prof. Wojciecha Falkowskiego rektora Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie, znanego psychiatry, psychologa, a także artysty-malarza. Wojciech Falkowski jako rektor PUNO zainicjował współpracę swo-

jej uczelni z UKSW (w roku 2009 podpisał umowę współpracy z ówczesnym rektorem UKSW, ks. prof. Ryszardem Rumiankiem). Dr Andrzejuk poinformowała, że prof. Falkowski zdążył przyjąć zadedykowaną mu książkę pt. *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie*, opracowaną przez filozofów i historyków związanych z naszym środowiskiem.

Pierwszym referatem z zakresu myśli tomistycznej był referat prof. Artura Andrzejuka z UKSW i PUNO, zatytułowany: *Etyka wojskowa Józefa Marii Bocheńskiego*. Prof. Andrzejuk podkreślił, że o. Bocheński zaliczał etykę wojskową do etyk specjalnych. Wymienił ponadto kilka ważnych elementów, które na tę etykę się składają – konieczność obrony, męstwo, posłuszeństwo, decyzja bojowa. Interesujące jest to, że w tekstach Bocheńskiego na temat etyki wojskowej można znaleźć niemal dokładnie to samo, co w tekstach Woronieckiego, jednak – jak zauważył prof. Andrzejuk

– nie jest to spowodowane celowo, lecz Bocheński jako słuchacz wykładów Woronieckiego w zupełności przejął jego koncepcję.

W ramach obrad sekcji plenarnej do filozoficznej tradycji tomistycznej odnosił się również mł. bryg. dr inż. Dawid Pełka z Delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej w Gdyni, który wygłosił referat pt. *Etyka żołnierza-ratownika, czyli poprzez sprawności i cnoty do ochrony osób*. Prelegent podkreślił, że jeśli chodzi o etykę zawodową straży pożarnej, to dopiero niedawno ukazał się krótki, bo zaledwie ośmiopunktowy kodeks, ale niestety powstał on bez udziału filozofów i etyków, w jego powstawaniu uczestniczyli jedynie prawnicy i ekonomiści. Dr Pełka, przechodząc do kwestii natury teoretycznej, zauważył, że najważniejszą cnotą, jaka powinna dominować we wszystkich służbach ratunkowych, jest bez wątpienia męstwo. Należy ponadto wychowywać odpowiednie cnoty i sprawności, bez tego bowiem życie i zdrowie wielu osób może zostać zagrożone.

W ramach obrad w dwóch sekcjach także wystąpili prelegenci podejmujący niektóre zagadnienia w myśli znanych filozofów tomistycznych. Jednym z nich był dr Michał Zembrzuski z UKSW, którego referat nosił tytuł *Jak według Akwinaty i MacIntyre'a realizować sprawiedliwość względem osób (tagodnie i miłosiernie czy racjonalnie)?* Już na samym początku swojego wystąpienia dr Zembrzuski podkreślił, że według niego MacIntyre nie jest tomistą. MacIntyre twierdzi, że ludzie traktują filozofię praktyczną jako teoretyczną. Ponadto wskazuje on na trzy podstawowe uza-

sadnienia moralne, które są nieprzekładalne na własne kategorie. Wnioski prelegenta dotyczyły działań cnotliwych, które – według MacIntyre'a – zawsze kierowane są przez nauczyciela, ponieważ to właśnie nauczyciel przekazuje wiedzę na temat cnót. Wychowanie jest tu zatem bardzo ważne.

Z kolei w sekcji drugiej, prowadzonej przez dr I. Andrzejuk, pierwszym akcentem tomistycznym było wystąpienie mgr Karoliny Ćwik z UKSW, pod tytułem: *Mowa ludzka jako przejaw sprawiedliwości wymiennej w ujęciu o. J. Woronieckiego OP*. Prelegentka zaznaczyła, iż dla Woronieckiego umiejętność właściwego posługiwania się mową obejmuje stosunki pomiędzy pojedynczymi osobami i dlatego należy do cnoty sprawiedliwości wymiennej. K. Ćwik stwierdziła też, że według omawianego autora mowa ludzka służy budowaniu i umacnianiu więzi międzyludzkich oraz odróżnia człowieka od zwierząt. Mowa ponadto, służąc wymianie myśli, buduje się także na zaufaniu między osobami – bez tego czynnika nie stanowiłaby elementu wzmacniającego relacje międzyludzkie. Fundamentem zaś zaufania jest prawdomówność. W dalszej części swojego wystąpienia prelegentka skupiła się na problematyce wychowania do dobrego posługiwania się mową, które powinno zawierać takie elementy jak dyscyplina myślenia oraz walka z wadami. K. Ćwik omówiła także wady w zakresie posługiwania się mową, wśród których znalazły się m.in.: plotkarstwo, pochlebstwo, samochwalstwo, złośliwe kłamstwo.

Kolejnym prelegentem była mgr Martyna Waśniewska z UKSW, która

w swoim wystąpieniu, zatytułowanym: *Etyka chronienia osób w ujęciu Mieczysława Gogacza*, scharakteryzowała najważniejsze zagadnienia etyczne tego tomisty i antropologiczne podstawy jego etyki. M. Waśniewska zwróciła uwagę na elementy konstytutywne osoby oraz na relacje osobowe, budujące się na przejawach istnienia (realności, prawdzie i dobru). Ponadto omówiła usprawnienia władz ludzkich (mądrość, kontemplację i sumienie) jako zasady czynności chroniących prawdę i dobro osób. Kończąc swoje wystąpienie, prelegentka zwróciła uwagę, iż celem tak rozumianej etyki jest przemiana człowieka (*metanoia*), dzięki której będzie on zawsze sytuował się wśród osób, dystansując przywiązanie do rzeczy.

Z kolei dr Dawid Lipski z UKSW w swoim wystąpieniu nawiązał do filozofii znanego, francuskiego tomisty Jacquesa Maritaina. Tytuł referatu brzmiał: *Filozoficzne założenia humanizmu integralnego Jacquesa Maritaina*. Na początku prelegent krótko przedstawił życiorys Maritaina, wskazując na najbardziej znaczące wydarzenia z jego życia, jak chociażby uczestnictwo w obradach Soboru Watykańskiego II. Następnie D. Lipski zwrócił uwagę, iż przedstawiona przez Maritaina koncepcja humanizmu integralnego mogłaby stanowić remedium dla współczesnej myśli filozoficznej i etycznej, uwikłanej w postmodernizm. Sam Maritain proponował bowiem humanizm jako nurt, który może odnowić moc chrześcijaństwa w kulturze i w historii. Ponadto prelegent, przypominając argumenty Maritaina w jego dyskusji z marksizmem, zwrócił uwagę, iż to właśnie je można

wykorzystywać do dyskusji z poglądami postmodernistycznymi.

Po wystąpieniu D. Lipskiego uczestnicy obrad sekcji udali się na krótką przerwę na pytania oraz kawę.

Następnie wystąpił mgr inż. Janusz Idźkowski z UKSW, który zaprezentował referat pod tytułem: *Trudności związane z wyjaśnianiem zagadnienia „kontemplacji”*. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę, iż słownikowe oraz encyklopedyczne definicje kontemplacji nie dają jasnego i jednoznacznego wyjaśnienia, czym kontemplacja jest w swej istocie. J. Idźkowski zaproponował własny podział na odmiany kontemplacji, poparty tekstami „klasyków” tego zagadnienia: Ryszarda ze św. Wiktora, św. Tomasza, J. Maritaina czy M. Gogacza. W ten sposób prelegent odróżnił kontemplację nabytą od kontemplacji rozumianej w sensie ścisłym. Każda z nich może zawierać jeszcze różne typy kontemplacji, w zależności od tego, do czego się odnosi. W ten sposób kontemplacja nabyta (czyli taka, która nie ujmuje bezpośrednio swojego przedmiotu) zawiera w sobie kontemplację filozoficzną, naukową, teologiczną. Natomiast kontemplacja *sensu stricte* (ujmująca wprost przedmiot kontemplacji) zawiera rozróżnienie na kontemplację: estetyczną, etyczną, religijną.

Ostatnim tomistycznym wystąpieniem w ramach tej sekcji był referat dr I. Andrzejuk z WSKPiSM, zatytułowany: *Sztuka kierowania innymi ludźmi. Zastosowanie roztropności i innych cnót w rządzeniu*. Prelegentka zaprezentowała tomistyczną wersję teorii rządzenia i rozkazywania przede wszystkim w wersji J. Woronieckiego, gdzie rządzenie nazy-

wane jest kierowaniem powierzonych nam ludzi (podwładnych, współpracowników) do celu. I. Andrzejuk zauważyła, że w tej interpretacji zarządzanie sprowadza się do trzech głównych czynności: rządzenia, rozkazywania oraz karania. W każdej z nich potrzebne są zarządzającemu cnoty, jednak najważniejszą i naczelną cnotą, niezbędną w spełnianiu takich funkcji, jest roztropność.

Po ostatnim wystąpieniu odbyła się dyskusja, w której wzięli udział: J. Grzybowski, D. Lipski, J. Idźkowski, E. Łażewski, I. Andrzejuk.

Konferencję podsumował rektor WSSMiA, dr Paweł Bromski, który stwierdził, że konferencja ta była niezwykle udana. Wyraził ponadto nadzieję, że w kolejnym roku akademickim zostanie zrealizowane podobne przedsięwzięcie.